

Edward Snowden

Dosar permanent

Traducere din limba engleză

DAN DRUMUR

RUXANDRA TOMA

MARIA ADAM

MIHAELA IONCELESCU

NEMIRA

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

SNOWDEN, EDWARD

Dosar Permanent/ Edward Snowden; trad. din lb. engleză: Dan Drumur, Ruxandra Toma, Maria Adam, Mihaela Ioncescu. - București: Nemira Publishing House, 2019.

ISBN 978-606-43-0627-2

I. Drumur, Dan (trad.)

II. Toma, Ruxandra (trad.)

III. Adam, Maria (trad.)

IV. Ioncescu, Mihaela (trad.)

821.111

Edward Snowden

PERMANENT RECORD

Copyright © 2019 by Edward Snowden

Published by arrangement with Metropolitan Books
an imprint of Henry Holt and Company, New York.

© Nemira, 2019

Redactor: Oana IONAȘCU, Mihaela STAN

Tehnoredactor: Magda BITAY

Lector: Alexandru NEGREA

Tiparul executat de tipografia DELTA PRINT

Orice reproducere, totală sau parțială,
a acestei lucrări și închirierea acestei cărți
fără acordul scris al editorului sunt strict interzise
și se pedepsesc conform Legii dreptului de autor

ISBN 978-606-43-0627-2

Cuprins

<i>Prefață</i>	7
1. Privind pe fereastră.....	23
2. Zidul invizibil.....	36
3. Băiat de centură.....	59
4. American online.....	68
5. Hacking.....	88
6. Incomplet.....	105
7. 11 Septembrie 2001.....	119
8. 12 septembrie 2001.....	133
9. Raze X.....	144
10. Reabilitat și îndrăgostit.....	163
11. Sistemul.....	183
12. Homo contractus.....	193
13. Îndoctrinarea.....	211
14. Contele Dealului.....	238
15. Geneva.....	260
16. Tokyo.....	283
17. Acasă, în Cloud.....	322
18. Pe canapea.....	347
19. Tunelul.....	363
20. Heartbeat.....	372
21. Whistleblower.....	385
22. A patra putere.....	408
23. Citește, Scrie, Execută.....	431
24. Criptează.....	446
25. Băiatul.....	460
26. Hong Kong.....	479
27. Moscova.....	499
28. Din jurnalele lui Lindsay Mills.....	520
29. Iubire și exil.....	539

PREFAȚĂ

Mă numesc Edward Joseph Snowden. Cândva am lucrat pentru guvern, dar acum lucrez pentru public. Mi-au trebuit aproape trei decenii pentru a înțelege că între cele două noțiuni există o deosebire, iar când am înțeles-o, mi-a adus neazuri la locul de muncă. De aceea acum îmi petrec timpul încercând să protejiez publicul de persoana care am fost: un spion pentru Agenția Centrală de Informații (CIA) și Agenția Națională de Securitate (NSA), un alt tânăr tehnolog ce pornise să clădească o lume despre care era convins că va fi mai bună.

Carierea mea în Comunitatea Americană de Informații (IC) a durat doar șapte ani, ceea ce, constat cu surprindere, înseamnă cu numai un an mai

mult decât timpul petrecut în exil într-o țară care n-a fost alegerea mea. În perioada aceea de șapte ani, am reușit totuși să particip la cea mai importantă schimbare din istoria spionajului american – trecerea de la supravegherea unor indivizi vizați explicit, la supravegherea în masă a unor populații întregi. Am ajutat la dezvoltarea fezabilității tehnologice necesare pentru ca un singur guvern să poată colecta toate mesajele digitale din lume, să le stocheze pe termen nelimitat și să caute prin ele după pofta inimii.

După 11 Septembrie 2001, IC a fost sfâșiată de vinovăția incapacității de a proteja Statele Unite, pentru că îngăduise comiterea celui mai devastator și mai distructiv atac asupra țării de după Pearl Harbour. De aceea, conducătorii ei au căutat să realizeze un sistem care să împiedice să mai fie luați prin surprindere. La baza lui urma să fie tehnologia, adică ceva aproape necunoscut de armata de absolvenți de științe politice și de maeștri ai managementului afacerilor. Ușile celor mai secrete agenții de informații au fost deschise larg pentru tineri tehnologi ca mine. Și astfel, generația *geek* a moștenit pământul.

Dacă pe atunci mă pricepeam la ceva, atunci mă pricepeam la computere, așa că am urcat rapid treptele ierarhiei. La 22 de ani am primit de la NSA

cea dintâi autorizație de securitate Strict Secret, pentru o poziție aflată pe treapta cea mai de jos a organigramei. După nici un an, lucram la CIA ca inginer de sisteme la nivel înalt și aveam acces extins la unele dintre cele mai importante rețele de pe planetă. Singurul meu șef era un tip mai vârstnic, care își petrecea turele citind romane de Robert Ludlum și de Tom Clancy.

În strădania lor de a angaja indivizi cu abilități tehnice și tehnologice, agențiile de informații își încălcau propriile reguli. În mod normal, ele n-ar fi angajat niciodată persoane care să nu aibă minimum o diplomă de licență sau, ulterior, minimum o diplomă de studii postliceale, însă eu nu aveam nici una, nici alta. În mod normal, n-ar fi trebuit să fiu lăsat nici măcar să intru în clădire.

Între 2007 și 2009, am fost detașat la Ambasada SUA din Geneva, fiind unul dintre rarii tehnologi cu acoperire diplomatică, unde am fost însărcinat cu aducerea CIA în lumea viitorului prin actualizarea stațiilor sale din Europa, digitalizând și automatizând rețeaua cu care statul american spiona. Generația mea nu s-a ocupat doar de restructurarea activității serviciilor de informații; noi am modificat complet definiția informațiilor. Pentru noi

nu era vorba despre întâlniri clandestine sau despre cutii poștale oarbe, ci despre date.

La 26 de ani am fost angajat nominal la Dell, însă lucrăm de fapt pentru NSA. Contractele de colaborare deveniseră acoperirea mea, așa cum se întâmpla cu aproape toți spionii care aveau înclinații tehnologice ca mine. Am fost trimis în Japonia, unde am ajutat la conceperea copiei de rezervă globale a Agenției: o rețea secretă uriașă, care garanta că datele nu vor fi pierdute niciodată, chiar dacă sediul NSA ar fi fost transformat în cenușă în urma unei explozii nucleare. La vremea respectivă, nu mi-am dat seama că proiectarea unui sistem care să țină evidența permanentă a vieții tuturor oamenilor era o greșeală tragică.

Am revenit în Statele Unite la 28 de ani și am căpătat o promovare de-a dreptul spectaculoasă, în echipa de agenți tehnici de legătură, care intermedia relația dintre Dell și CIA. Sarcina mea era să particip la ședințe cu șefii diviziilor tehnice CIA, pentru a concepe soluții la orice probleme și-ar fi putut ei imagina și pentru a-i convinge să le adopte. Echipa mea a ajutat CIA să construiască un nou tip de arhitectură de stocare – un *cloud*, prima tehnologie care permitea tuturor agenților, indiferent de locul unde se aflau fizic, să acceseze și să caute orice date de care aveau nevoie, de la absolut orice distanță.

Pe scurt, de la un job de management și conectare a fluxului de informații, am trecut la un job de concepere a unor moduri de stocare permanentă a datelor, care a fost urmat la rândul său de un job de asigurare a disponibilității universale și a funcționalității de căutare prin date. Proiectele respective s-au definit pentru mine în Hawaii, unde m-am mutat pentru un nou contract cu NSA, la vârsta de 29 de ani. Până atunci, lucrasem potrivit doctrinei „necesității de a cunoaște“, nefiind în stare să înțeleg scopul cumulativ din spatele sarcinilor mele specializate, compartimentate. Abia în Hawaii, am ajuns într-un final într-o poziție din care să văd cum se potrivesc laolaltă toate acțiunile mele, angrenându-se reciproc precum roțile dințate ale unei mașini uriașe pentru a forma un sistem de supraveghere în masă, global.

Adânc sub pământ, într-un tunel de sub o plantație de ananași – o fostă fabrică subterană de avioane din epoca Pearl Harbor –, stăteam în fața unui terminal de la care practic aveam acces nelimitat la comunicațiile aproape tuturor bărbaților, femeilor și copiilor de pe planetă care au format vreodată un număr de telefon sau care au atins un computer. Printre oamenii aceia se numărau aproximativ 320 de milioane de compatrioți americani,

care erau urmăriți în desfășurarea obișnuită a vieții lor cotidiene, ceea ce încălca grosolan nu numai Constituția Statelor Unite, ci și valorile de bază ale oricărei societăți libere.

Motivul pentru care citiți această carte este că am făcut ceva periculos pentru o persoană aflată în poziția mea: am decis să spun adevărul. Am strâns documente IC interne care dovedeau încălcarea legilor de către guvernul american și le-am transmis jurnaliștilor, care le-au verificat și le-au publicat, scandalizând întreaga lume.

Cartea de față relatează cum am ajuns la decizia respectivă, care au fost principiile morale și etice de la baza ei și cum au apărut ele – ceea ce înseamnă că relatează, de asemenea, viața mea.

Ce înseamnă o viață? Mai mult decât ce spunem, ba chiar mai mult decât ce facem. O viață înseamnă și lucrurile pe care le iubim și în care credem. Eu unul iubesc și cred cel mai mult în conexiuni, în conexiunile dintre oameni și în tehnologiile prin care se realizează ele. Tehnologiile acestea includ cărțile, bineînțeles, dar, pentru generația mea, conexiunea a însemnat în mare măsură internetul.

Înainte de a tresări oripilați, știind prea bine nebunia toxică ce infestază furnicarul acela animat în epoca noastră, trebuie să știți că pentru mine, când

am ajuns să-l cunosc, internetul a fost ceva complet diferit. A fost un prieten și un părinte. A fost o comunitate fără granițe sau limite, o voce și milioane de voci, o frontieră comună care fusese colonizată, dar nu și exploatată de diversele triburi ce trăiau pașnic unul lângă altul și ai căror membri erau, toți, liberi să-și aleagă numele, istoria și obiceiurile. Toți purtau măști, totuși această cultură a anonimatului prin polionimie a produs mai multe adevăruri decât falsități, deoarece era creativă și cooperantă, nu comercială și competitivă. Desigur, au existat conflicte, dar au fost depășite prin bunăvoință și sentimente pozitive – adevăratul spirit de pionierat.

Așadar veți înțelege când spun că internetul de azi e de nerecunoscut. Merită menționat că schimbarea aceasta a fost o opțiune conștientă, rezultatul unui efort sistematic al câtorva privilegiați. Graba timpurie de a transforma comerțul în e-comerț a dus rapid la o bulă și apoi, imediat după începutul mileniului, la colaps. Ulterior companiile au înțeles că utilizatorii care intrau online erau mult mai puțin interesați să cheltuiască decât să partajeze, iar conexiunea umană pe care o făcea posibilă internetul putea genera bani. Dacă oamenii doreau să intre online în primul rând ca să le spună rudelor, prietenilor și străinilor ce făceau ei, precum și să audă

din partea rudelor, a prietenilor și a străinilor ce făceau aceștia, atunci companiile nu trebuiau decât să-și dea seama cum să se interpună în mijlocul schimburilor sociale și să le transforme în profit.

Acesta a fost începutul capitalismului de supraveghere și sfârșitul internetului așa cum îl știam eu.

Atunci a colapsat web-ul creativ, pe măsură ce nenumărate site-uri individuale, frumoase, dificile, au tras obloanele. Promisiunea comodității i-a determinat pe oameni să-și schimbe site-urile personale – care necesitau întreținere constantă și laborioasă – cu o pagină de Facebook și cu un cont Gmail. Aparența proprietății a fost ușor de confundat cu realitatea ei. Puțini dintre noi au înțeles-o la vremea respectivă, dar nimic din ceea ce continuam să partajăm nu ne mai aparținea. Urmașele companiilor de e-comerț care eșuaseră pentru că nu putuseră găsi nimic care să ne trezească interesul de a-l cumpăra aveau acum un nou produs pe care să-l vândă.

Chiar noi înșine am fost acel nou produs.

Interesele noastre, activitățile noastre, locurile în care ne aflam, dorințele noastre – tot ceea ce dezvăluiam, în cunoștință de cauză sau nu, era supravegheat și vândut în secret, pentru a amâna inevitabilul sentiment de violare pe care majoritatea dintre noi îl au abia acum. Iar această

supraveghere continuă să fie încurajată activ, ba chiar finanțată de o armată de guverne lacome după volumul vast de informații pe care l-ar câștiga. La începutul anilor 2000, aproape niciun fel de comunicații online nu erau criptate, cu excepția autentificărilor, a e-mailurilor și a tranzacțiilor financiare, ceea ce însemna că, în multe cazuri, guvernele nici nu mai trebuiau să se sinchisească să abordeze companiile pentru a ști ce făceau clienții lor. Puteau spiona lumea fără să sufle pur și simplu niciun cuvânt.

Ignorându-și complet carta fondatoare, guvernul american a căzut victimă ispitei și, după ce a gustat fructul acestui pom otrăvitor, a fost cuprins de o febră inexorabilă. Statul și-a asumat în secret puterea supravegherii în masă, o autoritate care, prin definiție, îi afectează pe cei nevinovați într-o măsură mult mai mare decât pe cei vinovați.

Abia când am priceput mai bine această supraveghere și prejudiciile ei, am devenit obsedat de înțelegerea că nouă, publicului – nu doar publicul dintr-o țară, ci din toată lumea –, nu ni s-a acordat niciodată un vot sau măcar o șansă de a ne exprima opinia în acest proces. Sistemul aproape universal de supraveghere a fost creat nu doar fără consimțământul nostru, ci într-un mod care ne-a ascuns în mod deliberat toate aspectele programelor sale. La fiecare

pas, procedurile de schimbare și consecințele lor au fost ținute secrete pentru toată lumea, inclusiv pentru majoritatea legiuitorilor. Cui m-aș fi putut adresa? Cu cine aș fi putut discuta despre toate astea? O simplă aluzie care să ajungă la urechile Congresului, ale unui judecător sau ale unui avocat, ar fi constituit o infracțiune atât de gravă, încât chiar și schițarea cadrului general ar fi dus la condamnarea pe viață într-o închisoare federală.

M-am simțit pierdut și am căzut pradă deprimării, în timp ce mă luptam cu conștiința mea. Îmi iubesc țara și cred în serviciile publice – toată familia mea, descendența mea de secole, cuprinde bărbați și femei care și-au petrecut viața în slujba acestei țări și a cetățenilor ei. Eu însumi jurasem, nu unei agenții și nici măcar unui guvern, ci publicului, că voi sprijini și voi apăra Constituția, care garanta libertăți civile încălcate acum atât de flagrant. Și eram mai mult decât părtaș la încălcarea aceasta: eram chiar un element al ei. Toată munca pe care o depusesem atâția ani – pentru cine lucrasem? Cum aveam să echilibrez contractul de păstrare a secretului, semnat cu agențiile care mă angajaseră, și jurământul pe care-l depusesem pentru a respecta și apăra principiile fondatoare ale țării? Către cine sau

către ce aveam o datorie mai mare? În ce punct eram obligat moral să încalc legea?

Reflecțiile asupra acelor principii mi-au adus răspunsurile. Am înțeles că, ieșind din umbră și prezentându-le jurnaliștilor amploarea abuzurilor din țara mea, nu voi pleda pentru nimic radical, ca distrugerea guvernului sau a IC. Nu doream decât ca guvernul și IC să revină la urmărirea idealurilor pe care le declaraseră ele însele.

Convingerea mea este că libertatea unei țări nu poate fi măsurată decât prin respectarea drepturilor cetățenilor ei și că aceste drepturi sunt de fapt limitări ale puterii statului, care definesc exact unde și când un guvern nu poate încălca domeniul libertăților personale sau individuale care, în epoca revoluției americane era numit „libertate“, iar în epoca revoluției internetului este numit „intimitate“.

Au trecut șase ani de când am depus mărturie, deoarece asistam la un declin al angajamentului așa-ziselor guverne avansate din toată lumea de a proteja intimitatea aceasta, pe care eu o consider – la fel ca Organizația Națiunilor Unite – un drept fundamental al omului. Pe durata acestor ani însă, declinul a continuat, pe măsură ce democrațiile au regresat în populism autoritar. Nicăieri această

regresie n-a fost mai evidentă decât în relațiile guvernelor cu presa.

Încercările aleșilor de a submina legitimitatea jurnalismul – o profesiune pe care o privesc cu cel mai mare respect – au fost ajutate și ațâțate de un atac total asupra principiilor adevărului. În mod deliberat, realul este combinat cu falsul, prin intermediul unor tehnologii care pot amplifica această îmbinare până la nivelul unei confuzii globale fără precedent.

Cunosc destul de intim procesul deoarece crearea irealității a fost dintotdeauna cea mai întunecată dintre artele comunității de informații. Aceleași agenții care, de-a lungul întregii mele cariere, au manipulat informații pentru a crea pretexte pentru războaie – și au utilizat politici ilegale și un sistem judiciar dubios pentru a defini și a permite răpirile ca „extrădări de excepție“, torturile ca „interogări îmbunătățite“ și interceptările telefonice drept „colectări angro“ – n-au ezitat nicio clipă să mă numească agent dublu chinez, agent triplu rus și, mai rău, „un milenial“.

Au putut afirma toate astea, și nestingerite pe deasupra, în mare parte pentru că am refuzat să mă apăr. Din clipa când mi-am prezentat dezvăluirile și până în prezent, am decis să nu deconspir niciodată detalii din viața mea personală, ce ar fi putut provoca

dificultăți suplimentare familiei și prietenilor mei, care sufereau deja suficient pentru principiile mele.

Îngrijorarea față de sporirea acestor suferințe m-a făcut să ezit să scriu această carte. Decizia de a prezenta dovezi despre ilegalitățile guvernamentale a fost mai ușor de luat decât decizia, prin cartea de față, de a-mi prezenta viața. Abuzurile la care am asistat cereau acțiuni, dar nimeni nu-și scrie autobiografia pentru că nu poate rezista dictatelor conștiinței sale. Acesta este motivul pentru care am încercat să obțin permisiunea tuturor rudelor, prietenilor și colegilor care sunt numiți sau identificați public în alt mod în aceste pagini.

La fel cum refuz să presupun că aș fi unicul arbitru al intimității altora, nu m-am gândit niciodată că eu singur ar trebui să pot alege care dintre secretele țării mele trebuie făcute publice și care nu. De aceea am dezvăluit documentele guvernului numai câtorva jurnaliști. De fapt, numărul de documente pe care le-am dezvăluit direct publicului este egal cu zero.

Eu cred, la fel ca jurnaliștii aceia, că un guvern poate să ascundă unele informații. Chiar și celei mai transparente democrații din lume i se poate îngădui secretizarea, de exemplu, identitatea agenților sub

acoperire și mișcările trupelor sale pe teren. Această carte nu include astfel de secrete.

Nu este simplu să-mi prezint viața și, în același timp, să protejiez intimitatea persoanelor dragi mie, fără să expun secrete legitime ale guvernului, dar este sarcina mea. Acolo mă veți găsi, între aceste două responsabilități.

PARTEA ÎNTÂI

PRIVIND PE FEREAȘTRĂ

Primul meu hacking a fost legat de ora de culcare.

Mi se părea nedrept să fiu forțat de părinți să merg la culcare înainte ca ei să se culce, înainte ca sora mea să se culce, când nici măcar nu eram obosit. Prima nedreptate mărunță a vieții.

Multe dintre primele 2 000 de nopți ale vieții mele s-au încheiat prin nesupunere civilă: plângând, implorând, tânguindu-mă, până când – în noaptea cu numărul 2 193, noaptea când am împlinit șase ani – am descoperit acțiunea directă. Autoritățile ignorau apelurile la reformă, dar nici eu nu mă născusem ieri.

Tocmai mă bucurasem de una dintre cele mai bune zile din viața mea fragedă, cu prieteni, un party, ba chiar și cadouri, și nu intenționeam să-i îngădui să se termine doar pentru că toți ceilalți trebuiau să plece acasă. Așa că, pe furiș, am dat înapoi cu câteva ore toate ceasurile din casă. La cuptorul cu microunde a fost mai ușor decât la ceasul plitei electrice, fie și numai pentru că era mai accesibil.

Dat fiind că autoritățile - în ignoranța lor nelimitată - nu și-au dat seama de hackingul meu, am fost copleșit de satisfacția puterii și am descris o sumedenie de ture în galop prin living. Eu, stăpânul timpului, n-aveam să mai fiu trimis niciodată la culcare. Eram liber! Așa am adormit pe podea, văzând în sfârșit apusul pe 21 iunie, solstițiul de vară, cea mai lungă zi a anului. Când m-am trezit, toate ceasurile din casă arătau din nou aceeași oră precum ceasul de la mâna tatei.

Dacă cineva s-ar sinchisi în prezent să potrivească un ceas, cum ar ști ora la care să-l pună? Dacă sunteți ca majoritatea oamenilor normali de azi, l-ați regla după ora de pe smartphone. Dar, dacă vă uitați la telefon, și vreau să spun că vă uitați într-adevăr atent, pătrunzând adânc în meniuri și setări, veți vedea într-un final că ora lui este „setată automat“. La

răstimpuri, telefonul nostru întrebă în tăcere – silențios – rețeaua furnizorului de servicii: „Hei, știi cât e ora?“ La rândul ei, rețeaua respectivă întrebă o rețea mai mare, care întrebă o rețea încă și mai mare etc., trecând printr-o succesiune de turnuri și de cabluri, până când întrebarea ajunge la unul dintre adevărații stăpâni ai timpului, un Network Time Server, condus, sau verificat, de ceasurile atomice păstrate în locuri ca Institutul Național de Standarde și Tehnologie din Statele Unite, Institutul Federal de Meteorologie din Elveția și Institutul Național de Informații și Tehnologie a Comunicațiilor din Japonia. Această lungă călătorie invizibilă, realizată într-o fracțiune de secundă, este motivul pentru care nu vedeți clipind 12:00 pe ecranul telefonului, de fiecare dată când îl reporniți după ce s-a descărcat bateria.

M-am născut în 1983, la sfârșitul epocii în care oamenii își potriveau singuri ora exactă la ceasuri. În anul acela, Departamentul Apărării din SUA și-a împărțit în două sistemul intern de calculatoare interconectate, creând o rețea care să fie utilizată de armată, numită MILNET, și o rețea pentru public, numită internet. Înainte de sfârșitul anului, reguli noi au definit limitele acelui spațiu virtual, dând naștere la „Sistemul de nume de domeniu“ (DNS) pe care îl folosim și azi – toate domeniile .gov, .mil,

.edu și, desigur, .com – și codurile de țară atribuite restului lumii: .uk, .de, .fr, .cn, .ru etc. Țara mea (prin urmare, și eu) beneficia deja de un avantaj, de un atu. Și totuși aveau să treacă încă șase ani până la inventarea World Wide Web și încă vreo nouă ani înainte ca familia mea să aibă un computer cu modem care să se poată conecta la ea.

Desigur, internetul nu este o entitate unică, deși avem tendința să ne referim la el ca atare. Realitatea tehnică este că zilnic se nasc rețele noi pe grupul global de rețele de comunicații interconectate pe care le folosim noi... și aproximativ trei miliarde de persoane, cam 42% din populația lumii. Voi utiliza totuși termenul în sensul său cel mai vast, prin care înțeleg rețeaua universală de rețele ce conectează între ele majoritatea computerelor din lume prin intermediul unui set de protocoale partajate.

Poate că unii dintre voi își fac griji că nu știu care este diferența dintre „protocol“ și „rotocol“, dar toți am folosit multe protocoale, permanent. Gândiți-vă la ele ca fiind limbaje pentru mașini, reguli comune pe care le urmează pentru a se înțelege între ele. Dacă aveți vârsta mea, este posibil să vă amintiți că trebuie să tastați „http“ la începutul adresei unui site în bara de adrese a browserului. Literele acestea sunt prescurtarea de la Hypertext Transfer Protocol,

limbajul pe care-l utilizați pentru a accesa World Wide Web, colecția masivă de site-uri bazate majoritar pe text, dar și pe materiale audio și video, ca Google, YouTube și Facebook. De fiecare dată când vă verificați căsuța de e-mail, utilizați un limbaj ca IMAP (Internet Message Access Protocol), SMTP (Simple Mail Transfer Protocol) sau POP3 (Post Office Protocol). Transferurile de fișiere trec prin internet utilizând FTP (File Transfer Protocol), iar în privința procedurii de setare a timpului pe telefon pe care am menționat-o, actualizările respective sunt preluate prin NTP (Network Time Protocol).

Toate acestea sunt cunoscute ca protocoale de aplicații și reprezintă o singură familie de protocoale dintre nenumăratele existente online. De exemplu, pentru ca datele din oricare protocol de aplicații să poată traversa internetul și să vă fie livrate pe desktop, pe laptop sau pe telefon, trebuie mai întâi să fie împachetate într-un protocol de transport dedicat; gândiți-vă la serviciul poștal obișnuit, lent ca melcul, care preferă să vă trimită scrisorile și coletele în plicuri și în cutii de dimensiuni standard. TCP (Transmission Control Protocol) este utilizat pentru a direcționa, printre alte aplicații, pagini web și mesaje e-mail. UDP (User Datagram Protocol) este utilizat pentru a

direcționa aplicații în timp real pentru care timpul este factorul determinant, ca telefonía prin internet și transmisiile live.

Orice reamintire a funcționării multistratificate a ceea ce în copilăria mea se numea cyberspace, Net, Infobahn și Autostrada Informațională este inevitabil incompletă, dar principalul este următorul lucru: protocoalele acestea ne-au oferit mijloacele pentru a digitaliza și a aduce online aproape tot ceea ce nu mâncăm, nu bem, nu îmbrăcăm sau în care nu locuim în lumea asta. Internetul a devenit pentru viața noastră aproape la fel de necesar ca și aerul prin care circulă atâtea dintre comunicațiile sale. Și, așa cum ni se reamintește de fiecare dată când fluxurile social-media ne avertizează asupra unei postări ce ne pune într-o lumină compromițătoare, a digitaliza ceva înseamnă a-l înregistra într-un format ce va dăinui veșnic.

Când mă gândesc la copilărie, și în special la primii nouă ani fără internet, mă izbește în primul rând un lucru: nu-mi pot aminti tot ce s-a întâmplat atunci, pentru că nu mă pot baza decât pe propria memorie. Datele pur și simplu nu există. Când eram copil, „experiența de neuitat“ încă nu devenise o descriere tehnologică literal amenințătoare, ci era o rețetă, pasional-metaforică, a importanței: primele

mele cuvinte, primii pași, primul dinte scos, prima călătorie cu bicicleta.

Generația mea a fost ultima din istoria americană, și poate chiar din istoria mondială, pentru care este valabil acest adevăr – ultima generație nedigitalizată, a cărei copilărie nu este în *cloud*, ci prinsă mai ales în formate analoge, ca jurnale scrise de mână, fotografiile polaroid și casete VHS, artefacte tangibile și imperfecte care se degradează odată cu anii și pot fi iremediabil pierdute. Temele pentru școală se scriau pe hârtie, utilizând creioane și radiere, nu pe tablete conectate în rețea care îmi înregistrează fiecare apăsare. Salturile mele de creștere n-au fost urmărite de tehnologiile *smart-home*, ci crestăte cu un cuțit pe tocul ușii casei în care locuiam.

Noi locuiam într-o casă veche și frumoasă din cărămidă roșie, cu un petic de peluză umbrit de corni și presărat vara cu flori albe de magnolii, ce serveau ca adăposturi pentru soldățeii din plastic cu care obișnuiam să mă târăsc de colo până colo. Casa avea o structură atipică: intrarea principală era la etaj, unde ajungeai suind o scară masivă din cărămidă. Etajul acela era spațiul principal de locuit, cu bucătăria, sufrageria și dormitoarele.

Deasupra nivelului principal se afla o mansardă prăfuită, plină cu pânze de păianjen și cu aspect amenințător, utilizată pentru depozitare, bântuită de ceea ce mama îmi jurase că erau veverițe, dar despre care tata insista că erau vârcolaci care vor înghiți orice copil suficient de nesăbuit pentru a se aventura acolo. Casa era prevăzută și cu un subsol mai mult sau mai puțin finisat, o raritate în Carolina de Nord, mai ales atât de aproape de coastă. Subsolurile tind să se inunde și, cu siguranță, al nostru era veșnic umed, în ciuda funcționării constante a dezumidicatorului și a pompei.

După ce ai mei s-au mutat acolo, au extins partea din spate a etajului, pe care au împărțit-o într-o spălătorie, o baie, dormitorul meu și o cămăruță în care să te refugiezi, dotată cu televizor și cu canapea. Din dormitorul meu vedeam în cămăruță prin fereastra din peretele care inițial fusese exterior. Fereastra aceea, care cândva dădea afară, acum dădea spre interior.

Aproape în toți anii pe care i-am petrecut în casa din Elizabeth City, dormitorul acela a fost al meu, ca și fereastra lui. Deși fereastra avea perdea, nu oferea multă intimitate, ba chiar deloc. Din câte îmi amintesc, activitatea mea preferată era să îndepărtez puțin perdeaua și să trag cu ochiul în cămăruță.

Se poate spune că, de când mă știu, activitatea mea preferată a fost spionarea.

Am spionat-o pe Jessica, sora mea mai mare, căreia i se permitea să se culce mai târziu decât mine și să vizioneze desenele animate pentru care eram încă prea micuț. Am spionat-o pe mama, Wendy, care stătea pe canapea și împăturea rufele în timp ce urmărea știrile serii. Însă cel pe care l-am spionat cel mai mult a fost tata, Lon – sau, cum i se spunea în stilul sudic, Lonnie –, care stăpânea cămăruța în orele nopții.

Tata lucra în Paza de Coastă, deși pe atunci habar n-aveam ce însemna asta. Știam că uneori purta o uniformă, dar alteori, nu. Pleca devreme de acasă și se întorcea târziu, adesea cu gadgeturi noi – un calculator științific Texas Instruments TI-30, un cronometru Casio pe șnur de purtat la gât, un difuzor dintr-un sistem stereo – dintre care pe unele mi le arăta, iar pe altele le ascundea. Vă puteți imagina care mă interesau mai mult.

Gadgetul care m-a interesat cel mai mult a sosit într-o noapte, imediat după ora de culcare. Eram pe punctul să ațipesc, când am auzit pașii tatei care se apropiau pe hol. M-am ridicat în capul oaselor în pat, am tras un colț al perdelei și am privit. Tata avea o cutie misterioasă, cam cât una pentru

pantofi, din care a scos un obiect bej ce semăna cu un bolțar, din care șerpuiau cabluri lungi și negre ca tentaculele unor monștri ai adâncurilor dintr-un coșmar de-al meu.

Lucrând încet și metodic – pe de o parte, fiindcă acela era modul lui disciplinat, ingineresc, în care făcea totul, și pe de altă parte fiindcă încerca să nu producă zgomot –, tata a descâlcit cablurile și a întins unul peste carpeta lăptoasă, din cutie până la televizor. Apoi a conectat celălalt cablu la o priză din spatele canapelei.

Ecranul televizorului s-a luminat brusc și, odată cu el, s-a luminat și fața tatei. În mod obișnuit, tata își petrecea serile pe canapea, bând cutii de Sun Drop și privind la televizor bărbați ce alergau în jurul unui teren, dar acum era altceva. Nu mi-a trebuit decât o clipă ca să ajung la cea mai uimitoare înțelegere din toată viața mea de până atunci, e adevărat, scurtă: *Tata controla ceea ce se vedea la televizor.*

Vedeam un Commodore 64, unul dintre primele computere personale de pe piață.

Desigur, habar n-aveam ce era un computer, ca să nu mai spun că nu știam dacă tata lucra cu el sau se juca. Deși zâmbea și părea să se distreze, el se concentra la ceea ce se derula pe ecran cu aceeași intensitate cu care se concentra asupra oricărei

probleme mecanice din casă. Am știut un singur lucru: indiferent ce făcea el acolo, voiam să fac și eu.

După aceea, de câte ori tata intra în cămărușă pentru a deschide cărămida bej, mă ridicam în pat, trăgeam perdeaua și-i spionam aventurile. Într-o noapte, ecranul a arătat o bilă care cădea și o bară în partea de jos a ecranului; tata trebuia să deplaseze bara pe orizontală ca să lovească bila, s-o facă să ricoșeze în sus și să spargă un perete din cărămizi multicolore (*Arkanoïd*). În altă noapte, a stat în fața unui ecran din cărămizi multicolore de forme diferite; cărămizile cădeau întruna și, în timp ce cădeau, el le mișca și le rotea pentru a forma rânduri perfecte, care dispăreau imediat după aceea (*Tetris*). Am fost însă cu adevărat derutat de acțiunile tatei – dacă se recrea sau erau parte din jobul lui –, în seara când, trăgând cu ochiul pe fereastră, l-am văzut zburând.

Tata – care mă încântase întotdeauna, arătându-mi elicopterele reale de la baza aeriană a Pazei de Coastă când zburau pe lângă casă – își pilota propriul elicopter chiar aici, chiar în fața mea, în cămărușa noastră. El a decolat de pe o bază mică, ce avea până și un steag american micuț, fluturând pe cerul negru al nopții, plin de stele strălucitoare, dar s-a prăbușit imediat pe sol. A scos un strigăt slab, care l-a acoperit pe al meu, însă tocmai când

crezusem că distracția se terminase, a revenit în baza mică, cu steagul minuscul, și a decolat din nou.

Jocul se numea *Choplifter!*, iar semnul de exclamare nu era doar o parte din numele său, ci și din experiența jocului în sine. *Choplifter!* era surescitant. Am privit de nenumărate ori misiunile ce decolau din cămăruța noastră și zburau peste un deșert neted, luminat de razele lunii, trăgând în avioane și tancuri inamice, care răspundeau la rândul lor focului său. Elicopterul continua să aterizeze și să decoleze, deoarece tata încerca să salveze o mulțime de oameni pâlpâitori și să-i transporte în siguranță. Acela a fost cel mai vechi sentiment al meu despre tata: el era un erou.

Exclamația de încântare ce a răsunat dinspre canapea când elicopterul minuscul a aterizat pentru prima dată intact, cu un transport complet de oameni miniaturali, a fost puțin prea sonoră. Tata a întors brusc capul spre fereastră pentru a verifica dacă mă deranjase și mi-a zărit ochii.

Am sărit în pat, am tras pătura peste mine și am rămas perfect nemișcat, în timp ce pașii grei ai tatei se apropiau de camera mea.

A ciocănit în geam.

– A trecut ora ta de culcare, băiete. Ești încă treaz?

Mi-am ținut respirația.

Pe neașteptate, el a deschis fereastra, s-a aplecat în dormitorul meu, m-a ridicat – cu pătură cu tot – și m-a tras în cămăruță. Totul s-a întâmplat atât de repede, încât picioarele mele nici n-au atins covorul.

Înainte de a-mi da seama, stăteam în poala tatei, în calitate de copilot. Eram prea mic și prea încântat ca să-mi dau seama că joystickul pe care mi-l dăduse nu era conectat. Tot ce conta era că zburam alături de tata.